

KRONIKA, INFORMACJE, NOTATKI

WOJCIECH MILITZ

PTTK W LATACH 1968—1969

Podstawowe cele imprez turystycznych oraz treść wycieczek krajoznawczych w latach 1968—69 określone były wielkimi wydarzeniami, jakie miały miejsce w naszym kraju: V Zjazdem PZPR, obchodami 25-lecia Ludowego Wojska Polskiego (1968 r.) oraz 25-lecia Polski Ludowej (1969 r.). V Zjazd Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej wskazał na konieczność pogłębienia pracy wychowawczej w turystyce oraz potrzebę zwrócenia szczególnej uwagi na problematykę wypoczynku po pracy.

Pod wpływem tych doniosłych wydarzeń odbył się VII Walny Zjazd Delegatów PTTK, który poświęcił szczególnie dużo uwagi omówieniu roli i funkcji Towarzystwa w rozwoju polskiej turystyki.

Ogólne wyniki działalności i rozwoju organizacyjnego Towarzystwa w ciągu tych dwóch lat potwierdziły doniosłą rolę PTTK w polskim ruchu turystycznym, skuteczność ścisłej współpracy i współdziałania ze związkami zawodowymi, organizacjami młodzieżowymi, Wojskiem Polskim, a także słuszność rozszerzania frontu współpracy z wszystkimi organizacjami i instytucjami zainteresowanymi rozwojem turystyki.

Do PTTK wstąpiło w tym okresie blisko 70 tys. nowych członków. Ponad 697 Szkolnych Kół Krajoznawczo-Turystycznych i 104 drużyny ZHP zgłosiły akces do PTTK. Towarzystwo, liczące w końcu 1969 r. ponad 550 tys. członków zrzeszonych indywidualnie i zbiorowo, objęło wszystkimi formami swojej działalności blisko 15 mln uczestników ruchu turystycznego.

Jest to wzrost znaczny, zwłaszcza jeśli się zważy, iż odpowiednie liczby za 1968 i 1967 r. wynosiły: 12 mln i 10 mln osób.

ROK WALNEGO ZJAZDU PTTK I 25-LECIA LWP

Rok 1968 w życiu Towarzystwa był okresem intensywnej pracy, był to bowiem rok kampanii sprawozdawczo-wyborczej, związanej z przygotowaniem i przeprowadzeniem VII Walnego Zjazdu Delegatów PTTK.

We wszystkich Kołach, Oddziałach i Okręgach, na walnych zebraniach, zjazdach i konferencjach dyskutowano tezy zjazdowe Zarządu Głównego, będące projektem programu Towarzystwa na lata 1968—72. Zjazd, odbyty w Warszawie w dniach 11—12 maja 1968 r. z udziałem ponad 500 uczestników (w tym 409 delegatów i licznych gości), potwierdził słuszność programu realizowanego przez PTTK. Uchwały przyjęte przez Zjazd zwracają uwagę na konieczność doskonalenia działania PTTK we wszystkich dziedzinach. Zjazd podjął rezolucję w sprawie udziału PTTK w obchodach 25-lecia PRL w 1969 r. oraz 100-lecia polskiej turystyki i 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika, przypadających na 1973 r.

Zjazd Towarzystwa, poprzez swój konstruktywny przebieg, powagę obrad i przyjęte uchwały zmanifestował poparcie krajoznawców i turystów dla programu budownictwa socjalistycznego, realizowanego pod kierownictwem Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

Szczególnym wyrazem manifestowania jedności społecznego ruchu krajoznawczego z Partią były licznie podejmowane z okazji V Zjazdu czyny społeczne oraz wiele imprez turystycznych, odbytych dla uczczenia Zjazdu.

Istotnym problemem, któremu podporządkowano znaczną część programowej

działalności PTTK były obchody 25-lecia Ludowego Wojska Polskiego. Powiązanie krajoznawstwa z tradycjami oręża polskiego, z historią walk o Polskę Ludową wniosło do programu PTTK szereg cennych inicjatyw mających duże znaczenie dla patriotycznej i wychowawczej działalności Towarzystwa. W okresie obchodów 25-lecia LWP uwidoczniły się efekty prowadzonej od lat współpracy PTTK z Wojskiem Polskim. Działacze krajoznawczy i turyści w mundurach uczestniczyli w opracowywaniu materiałów i tras wielu imprez, związanych z miejscami walk i bitew żołnierzy radzieckich i polskich w II wojnie światowej. Odkryto i spopularyzowano przy pomocy wojskowych działaczy turystycznych wiele wydarzeń i miejsc walk partyzanckich, uczczono pamięć bohaterów, którzy oddali swe życie za Polskę Ludową. Z okazji obchodów 25-lecia LWP Zarząd Główny PTTK ustanowił nową krajoznawczo-turystyczną odznakę „Szlakami Chwały Oręża Polskiego”. Zdobywanie tej odznaki stało się tak popularne, że została ona na stałe wprowadzona do systemu odznak PTTK.

Spośród imprez odbytych z okazji 25-lecia Ludowego Wojska Polskiego pod hasłem „Na Szlakach Chwały Oręża Polskiego” wymienić należy:

— III Centralny Splyw Kajakowy na Narwi, w dniach 30.VI.—7.VII.1969 r. (z udziałem 250 kajakowców),

— XIII Centralny Zlot Turystów Zmotoryzowanych, w dniach 21—22.VII.1969 r., zakończony w Gliwicach (z udziałem 1500 turystów),

— XVII Centralny Rajd Kolarski, w dniach 28.VII.—10.VIII.1969 r. w województwie opolskim, zakończony w Czarnewasach (z udziałem 524 turystów),

— XVI Centralny Rajd Pieszcy, w dniach 16—18.VIII.1969 r. w województwie zielonogórskim z zakończeniem w Kożuchowie (z udziałem 680 turystów).

Uczestnicy tych imprez zapoznali się z walkami żołnierzy radzieckich i polskich na terenach, przez które wiodły trasy rajdów.

Sz szczególnie uroczysty charakter miało zakończenie imprez koszalińskich „Szlakiem Zdobywców Wału Pomorskiego”: centralnej imprezy ZMS z udziałem PTTK (15 czerwca 1969 r. w Szczecinku) oraz rajdu zorganizowanego przez PTTK i związek zawodowe (22 lipca 1969 r. w Czaplinku). W pierwszej imprezie wzięło udział około 10 tys. młodzieży, w drugiej zaś ponad 1000 turystów.

Bardzo interesujące były rajdy wiodące szlakami walk I i II Armii Wojska

Polskiego i bojów partyzanckich (często z udziałem byłych uczestników tych walk). Imprezy te pozwoliły poznać turystom ogrom ofiar narodu polskiego i bohaterstwo uczestników ruchu oporu. Poznaniu zwycięskich walk żołnierzy radzieckich i polskich, spotkania z uczestnikami bitew z lat II wojny światowej były znakomitą lekcją historii, świadectwem oraterstwa broni i przyjaźni polsko-radzieckiej.

Ukoronowaniem obchodów 25-lecia Ludowego Wojska Polskiego w społecznym ruchu krajoznawczo-turystycznym było uroczyste posiedzenie Plenum ZG PTTK w grudniu 1968 r. W czasie obrad dokonano podsumowania działalności mającej na celu spopularyzowanie wśród turystów tradycji walk z hitlerowskim najeźdźcą. Uczestniczący w posiedzeniu zastępca Szefa GZP WP płk. E. Szpitel przekazał Zarządowi Głównemu PTTK serdeczne podziękowania za ofiarną pracę, list Szefa GZP WP gen. dyw. Józefa Urbanowicza oraz medal jubileuszowy Wojska Polskiego.

ROK 25-LECIA POLSKI LUDOWEJ

Działalność programowo-organizacyjna Towarzystwa w 1969 r. koncentrowała się wokół realizacji uchwał VII WZD i udziału w obchodach 25-lecia Polski Ludowej oraz przygotowań do Ogólnopolskiej Narady Krajoznawczej PTTK.

Uchwały VII Walnego Zjazdu Delegatów PTTK zobowiązywały władze, ogniw i działaczy Towarzystwa do skupienia wszystkich sił i środków organizacji dla dalszego upowszechnienia krajoznawstwa i turystyki wśród pracujących i młodzieży, kształtowania zaangażowanych, patriotycznych postaw turystów, doskonalenia form i metod pracy krajoznawczo-turystycznej, zwłaszcza zaś w środowisku młodzieży. Realizacja tych podstawowych kierunków działania przyniosła znaczne rezultaty.

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze wspólnie z Krajową Radą Ogólnozwiązkowej Federacji Sportu, Wychowania Fizycznego i Turystyki CRZZ, Związkiem Młodzieży Socjalistycznej, Związkiem Młodzieży Wiejskiej, Związkiem Harcerstwa Polskiego, Zrzeszeniem Studentów Polskich, Głównym Zarządem Politycznym Wojska Polskiego, Ministerstwem Oświaty i Szkolnictwa Wyższego przedstawiło turystom i działaczom krajoznawczo-turystycznym atrakcyjny program udziału w obchodach 25-lecia PRL.

*Turystyka motorowa staje się coraz bardziej popularna.
Grupa turystów z Rzeszowa pod murami Warszawskiej Starówki
Fot. CAF — Uchymiak*

Program ten zrealizowano w formie Ogólnopolskiego Konkursu Krajoznawczo-Turystycznego „Szlakami Polski Ludowej”. Patronat nad tą wielką imprezą objął Ogólnopolski Komitet Frontu Jedności Narodu. Nagrody wartości 8 mln zł przeznaczone na zakup sprzętu turystycznego ufundowały CRZZ i GKFFiT*.

W rezultacie w konkursie, który trwał przez cały 1969 r. wzięło udział ponad 6 mln uczestników; a współzawodniczyło w nim 267 powiatów, 2668 zakładów pracy, 2761 szkół i uczelni oraz 508 gromad wiejskich.

Ponad 70% uczestników konkursu stanowiła młodzież. Zadania konkursowe realizowało: 3518 drużyn ZHP, 3233 kół ZMS, 1957 kół ZMW, 1039 klubów LZS. PTTK wniosło do konkursu poważny udział programowy i organizacyjny.

Zarząd Główny PTTK, inaugurując konkurs ustanowił nową odznakę krajoznawczo-turystyczną: „Szlakami Polski Ludowej”. Odznaka ta, podobnie jak ustanowiona rok wcześniej odznaka „Szlakami Chwały Oręża Polskiego”, spotkała się z uznaniem turystów i weszła na stałe do systemu odznak turystycznych PTTK.

* Szerzej na temat Ogólnopolskiego Konkursu Krajoznawczo-Turystycznego pisze R. Cetnarski w artykule pt. *Szlakami Polski Ludowej* — przyp. red.

W oparciu o ogniwa PTTK i jego aktyw w 1969 r. pracowały sztaby konkursu: centralny i powiatowe a także wojewódzkie komisje. Przeszło 2580 kół i klubów PTTK podjęło i realizowało różnorodne zadania konkursowe. Ich dorobek przyczynił się w dużej mierze do wyników osiągniętych przez zwycięskie zakłady pracy, szkoły i powiaty. Interesujące efekty uzyskał konkurs w środowiskach wojskowych, wśród kolejarzy i transportowców. W rezultacie konkurs ten objął w 1969 r. większość inicjatyw krajoznawczo-turystycznych, przyczynił się do wszechstronnego zaznajomienia społeczeństwa, a zwłaszcza młodzieży, z historią zwycięskich walk o wolność, niepodległość i władzę ludową, z osiągnięciami Polski Ludowej w okresie 25-lecia, a także z planami i perspektywami dalszego rozwoju budownictwa socjalistycznego w naszym kraju.

Ze względu na te cele, osiągnane w formach krajoznawczych i turystycznych (imprezy, wycieczki, odczyty, wystawy, spotkania, wyznaczanie nowych tras, czyni społecznie użyteczne), a także poprzez szeroki zasięg i powszechność udziału różnych środowisk, konkurs stał się przykładem właściwie pojętej działalności krajoznawczej i ideowo-wychowawczej, prowadzonej w społecznym ruchu turystycznym.

W 1969 r. znaczniejsze efekty poznawcze i wychowawcze osiągnięto dzięki pra-

cy przewodników turystycznych. Do programów wycieczek (i tym samym do komentarzy przewodnickich) szerzej włączono problematykę współczesności. W czasie akcji szkoleniowej przewodników wykorzystano wiele opracowań dotyczących osiągnięć kraju we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego, kulturalnego i społecznego. Przewodnicy zostali także przeszkoleni w zakresie konkretnych terenowych planów rozwoju poszczególnych regionów. Pomocą w tej dziedzinie stały się centralny i terenowe programy Frontu Jedności Narodu, opracowane i ogłoszone z okazji wyborów do Sejmu i rad narodowych.

Ważnym wydarzeniem w życiu Towarzystwa była IX Konferencja Organizacji Turystycznych Krajów Socjalistycznych. Jej organizatorem był Zarząd Główny PTTK przy współpracy Krajowej Rady OFSWFiT CRZZ. Konferencja obradowała w dniach 25.X. — 1.XI.1969 r. w Warszawie, Krakowie oraz Poroninie i Zakopanem. Uczestniczyli w niej przedstawiciele organizacji turystycznych: Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Rumunii, Węgier, Związku Radzieckiego i Polski.

Uczestnicy Konferencji zapoznali się z dorobkiem Polski w dziedzinie krajoznawstwa i turystyki, wymienili poglądy i doświadczenia w zakresie ideowo-wychowawczej roli turystyki w rozwoju społeczeństwa socjalistycznego, organizacji turystyki i wypoczynku w związku ze skracaniem czasu pracy oraz międzynarodowej współpracy organizacji turystycznych.

W czasie konferencji omówiono program udziału turystów w obchodach setnej rocznicy urodzin W. Lenina.

Rok 1969 przebiegał również pod hasłem przygotowań do Ogólnopolskiej Narady Krajoznawczej PTTK. Myśl zorganizowania tej narady zrodziła się w trakcie przygotowań PTTK do obchodów 25-lecia PRL. Rok jubileuszu PRL uznano za szczególnie sprzyjający do przeanalizowania dotychczasowego dorobku, form i metod pracy krajoznawczej oraz opracowania programu współczesnego krajoznawstwa polskiego. Przed naradą zorganizowano w 1969 r. pięć sejmików ogólnopolskich, na których przedyskutowano węższe problemy krajoznawstwa oraz opracowano wnioski i postulaty na Ogólnopolską Naradę Krajoznawczą, planowaną w 1970 r. w Gdańsku*.

* Materiały z Ogólnopolskiej Narady Krajoznawczej w Gdańsku opublikowane zostaną w roczniku *Ziemia 1970* — przyp. red.

ZMIANY W SKŁADZIE ZARZĄDU GŁÓWNEGO

Od chwili wyboru Zarządu Głównego na VII Walnym Zjeździe Delegatów PTTK w dniu 12.V.1968 r., w składzie ZG PTTK dokonano kilku zmian:

VI Plenum ZG, odbyte w dniu 25.VI.1969 r. zwolniło z funkcji wiceprezesa ZG Stanisława Macha i powierzyło tę funkcję dotychczasowemu członkowi Prezydium Jackowi Węgrzynowiczowi.

W skład członków Prezydium ZG powołano Lesława Dobruckiego dotychczasowego członka Zarządu Głównego.

Ze składu władz Towarzystwa odeszli na zawsze dwaj członkowie Prezydium ZG, długoletni i zasłużeni działacze Towarzystwa. W dniu 5.IX.1969 r. zginął na Węgrzech w katastrofie samochodowej inż. Lesław Dobrucki, a w dniu 14.X.1969 r. zmarł po ciężkiej i długotrwałej chorobie mgr inż. Feliks Kanclerz.

VII Plenum ZG w dniu 8.XI.1969 r. przyjęło rezygnację Stefana Strogulskiego z funkcji sekretarza generalnego powołując na to stanowisko Jerzego Sierpińskiego, dotychczasowego skarbnika Zarządu Głównego.

Jednocześnie Plenum dokooptowało do składu Zarządu Głównego: Adolfa Cichego, powierzając mu pełnienie funkcji skarbnika ZG oraz Marka Arczyńskiego i Wojciecha Militza powołując ich równocześnie w skład Prezydium ZG.

WYBORY KOMISJI STATUTOWYCH. POWOŁANIE STAŁYCH KOMISJI PROBLEMYCZYCH ZARZĄDU GŁÓWNEGO PTTK

Po VII Walnym Zjeździe PTTK, zgodnie ze statutem, w okresie 1968 r. odbyły się krajowe narady aktywu Towarzystwa, na których dokonano wyboru składów osobowych Komisji statutowych Zarządu Głównego.

W dniu 16 maja 1968 r. odbyła się w Łodzi narada aktywu turystyki pieszej, który wybrał nowy skład Komisji z przewodniczącym Henrykiem Tomkiewiczem.

W dniu 21 i 22 czerwca 1968 r. odbyła się w Gdańsku Narada Aktywu Młodzieżowego PTTK. Przewodniczącym Komisji Młodzieżowej wybrano ponownie Jerzego Raczkę.

28 września 1968 r. w Krakowie odbywały się obrady działaczy ochrony przyrody, którzy dokonali wyboru Komisji

Ochrony Przyrody z przewodniczącym Władysławem Olendzkim.

Zwołana do Szczyrku w dniach 5 i 6 października 1968 r. Krajowa Narada Aktywu Turystyki Kolarskiej wybrała Komisję Turystyki Kolarskiej z przewodniczącym Jerzym Goszczyńskim. W dniu 25.X.1969 r. Jerzy Goszczyński, z powodu złego stanu zdrowia, zrezygnował z funkcji przewodniczącego a Prezydium KTKol. wybrało przewodniczącym Tadeusza Węgiełka.

W dniu 19 października 1968 r. obradując w Krakowie aktyw kół zakładowych wybrał Komisję Kół Zakładowych pod przewodnictwem Władysława Wawrzynowskiego.

W dniach 19 i 20 października 1968 r. w Peimiu radzili działacze turystyki narciarskiej, którzy wybrali Komisję Turystyki Narciarskiej pod przewodnictwem Eryka Porąbki.

W dniach 16 i 17 listopada 1968 r. odbyły się dwie krajowe narady. Na naradzie aktywu krajoznawczego w Łańcucie wybrano Komisję Krajoznawczą z przewodniczącym Jackiem Węgrzynowiczem. Aktyw turystyki górskiej, który odbywał swe obrady w Krakowie wybrał Komisję Turystyki Górskiej pod przewodnictwem prof. Walerego Goetla.

24 listopada 1968 r. w Warszawie obradowali pletwonurkowie, którzy wybrali Komisję Turystyki Podwodnej z przewodniczącym Jerzym Macke.

Również w Warszawie, w dniu 1 grudnia 1968 r. odbyła się narada działaczy turystyki motorowej, którzy wybrali Komisję Turystyki Motorowej pod przewodnictwem Henryka Walkowskiego.

Turyści-żeglarze obradowali w Warszawie w dniu 8 grudnia 1968 r. i wybrali Komisję Turystyki Żeglarskiej z przewodniczącą Zofią Sumińską.

15 grudnia 1969 r. zwołali do Warszawy swoją naradę speleologowie. Wybrano Komisję Speleologii pod przewodnictwem Stefana Zwolińskiego.

W dniu 3 listopada 1968 r. odbył się Walny Zjazd Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego. Obrady odbywały się w schronisku na Polanie Chochołowskiej. Prezesem Zarządu GOPR został Jerzy Ustupski.

5 stycznia 1969 r. odbyły się narady aktywu opieki nad zabytkami. Przewodniczącym Komisji Opieki nad Zabytkami został profesor Włodzimierz Antoniewicz.

19 i 20 kwietnia 1969 r. w Wiśle odbyły się zebrania aktywu turystyki kajakowej. Wybrano Komisję Turystyki

Kajakowej z przewodniczącym Zbigniewem Januszką.

Krajowe narady aktywu wybierając nowe składy Komisji, dokonały jednocześnie szczegółowej oceny pracy PTTK w swoim zakresie działania oraz określiły, w oparciu o tę ocenę i uchwały VII Walnego Zjazdu Delegatów PTTK, programy rozwoju na lata 1969—72. Spełniły one istotną rolę przeniesienia i rozwinięcia uchwał zjazdowych w poszczególnych dziedzinach działalności Towarzystwa.

Zarząd Główny PTTK w przewidzianym statutowo trybie powołał na swym plenarnym zebraniu, odbytym w dniu 8.VI.1968 r. stałe komisje problemowe:

— Kapitułę Odznaczeń — z przewodniczącym Markiem Arczyńskim,

— Komisję Historyczną — pod przewodnictwem prezesa ZG PTTK — Piotra Gajewskiego,

— Komisję Propagandy — z przewodniczącym Jerzym Putramentem,

— Komisję Wydawniczą — z przewodniczącym Józefem Grzybem,

— Komisję Przewodniczą — z przewodniczącym Wojciechem Militzem,

— Komitet Koordynacyjny Imprez Turystycznych — z przewodniczącym Włodzimierzem Wilczkiem; w ciągu 1969 r., na skutek rezygnacji Wł. Wilczka — przewodnictwem Komitetu objął Józef Topisz,

— Radę Programową Foto-Pam — z przewodniczącym Markiem Arczyńskim,

— Komisję Kół Wojskowych PTTK — z przewodniczącym płk. Jerzym Nowakiem,

— Komisję Organizacyjno-Regulaminową — z przewodniczącym Stefanem Strogulskim (w 1969 r. przewodnictwem Komisji przejął Wojciech Gasparski),

— Komisję Inwestycyjną — z przewodniczącym Stefanem Farjaszewskim (w 1969 r. przewodnictwem przejął Andrzej Dobrucki),

— Komisję Planu i Budżetu — z przewodniczącym Ludwikiem Ochockim,

— Komisję Sprzętu i Ekwipunku Turystycznego — z przewodniczącym Zygmuntem Jabłońskim.

W INTERESIE TURYSTYKI MŁODZIEŻOWEJ

W zasięgu oddziaływania PTTK znajduje się około 210 tys. młodzieży należącej do Towarzystwa w charakterze członków zbiorowych (SKKT, ZHP) i indywidualnie w szkolnych lub uczelnianych kołach PTTK. Dane statystyczne

wskazują, że w turystyce kwalifikowanej, w 1969 r. wzięło udział około 640 tys. młodych turystów. Wśród uczestników wycieczek krajoznawczych organizowanych i obsługiwanych przez ognia PTTK znaczną część stanowi młodzież szkolna.

Zagadnieniom rozwoju turystyki wśród młodzieży poświęcono w latach 1968—69 wiele uwagi. Problematyka turystyki zajęła sporo miejsca w obradach IV Zjazdu Związku Młodzieży Socjalistycznej, który odbył się w styczniu 1968 r. W uchwale Zjazdu stwierdza się m.in., że całość pracy wychowawczej Związku musi towarzyszyć pełna i wielokierunkowa działalność w dziedzinie organizowania czasu wolnego młodzieży, upowszechniania dóbr kultury, sportu i turystyki. Szczególnie wiele miejsca poświęcono turystyce młodzieży podczas obrad „zespołu czasu wolnego” IV Zjazdu ZMS. Wnioski uchwalone przez ten zespół są szczególnie ważne dla współdziałania PTTK i ZMS. Stwierdzają one m.in.: W działalności turystycznej wszystkie instancje ZMS powinny opierać się na ścisłym współdziałaniu z ogniwami PTTK. ZMS uznając PTTK za podstawową organizację turystyczną w Polsce będzie dążył do dalszego jej rozwoju.

Zjazd ZMS określił także kierunki działalności programowej w dziedzinie turystyki: Głównymi hasłami naszej turystyki prowadzonej w oparciu o PTTK winny być: poprzez turystykę zaznajamiamy młodzież z osiągnięciami budownictwa socjalistycznego, podnosimy wiedzę historyczną i przyrodniczą młodzieży, dbamy o kulturę uprawiania turystyki.

Stanowisko zajęte przez Zjazd ZMS oznacza, że organizacja ta w ślad za związkami zawodowymi (w odniesieniu do załóg zakładów pracy) uznała nasze Towarzystwo za wyspecjalizowaną organizację społeczną, rozwijającą wśród młodzieży krajoznawstwo i turystykę, także w imieniu ZMS. W praktyce uzyskano poparcie ZMS w rozwoju sieci kół PTTK oraz w przygotowaniu i przeprowadzeniu imprez i akcji. Szczególnym ważnym przykładem był OKKT „Szlakami Polski Ludowej” przeprowadzony w 1969 r. Ważnym elementem tak ukształtowanej współpracy stało się pozyskanie kandydatów spośród aktywnego ZMS na wszelkiego rodzaju szkolenia kadry działaczy prowadzone przez PTTK.

W czerwcu 1968 r. odbyła się Krajowa Narada Aktywno Młodzieżowego PTTK. Była ona dalszym krokiem na drodze doskonalenia form i metod oraz tworze-

Młodzież na wędrownym szlaku. Fot. CAF — Wawrzynkiewicz

nia lepszych warunków dla rozwoju turystyki młodzieżowej. Narada określiła programowe i organizacyjne zadania PTTK w trzech środowiskach: młodzieży szkolnej, studiującej i pracującej. Jednocześnie działacze młodzieżowi PTTK, realizując w praktyce kierunki działania przyjęte w postanowieniach Krajowej Narady dążyli do określenia takich zasad programowo-organizacyjnej działalności PTTK wśród młodzieży, które byłyby akceptowane zarówno przez władze oświatowe, jak też przez wszystkie organizacje młodzieżowe.

W pierwszej kolejności przygotowano sprawę turystyki młodzieży szkolnej. Plenum ZG PTTK w dniu 16 kwietnia 1969 r. uchwaliło zasady programowo-organizacyjne działalności krajoznawczo-turystycznej w środowisku młodzieży szkolnej. Dokument ten opracowany w porozumieniu z Ministerstwem Oświaty i Szkolnictwa Wyższego i Zarządami Głównymi organizacji młodzieżowych umożliwił prowadzenie skoordynowanej działalności i określenie prawidłowych

kierunków i form organizacyjnych społecznej turystyki młodzieży szkolnej. Plenum ZG uchwaliło także apel do członków SKKT i działaczy PTTK z okazji 50-lecia szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego.

W dniu 12 lipca 1969 r. wydane zostało wspólne zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego oraz Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki w sprawie wycieczek turystyczno-krajoznawczych dla młodzieży szkolnej. Zarządzenie to ma podstawowe znaczenie dla szkolnego ruchu wycieczkowego. Stworzyło ono bowiem konkretne warunki dla realizacji zasad programowo-organizacyjnej działalności PTTK w środowisku szkolnej młodzieży. Zarządzenie to oraz dwie instrukcje: w sprawie organizacji wycieczek oraz w sprawie zasad i trybu szkolenia kierowników wycieczek szkolnych po raz pierwszy w sposób kompleksowy porządkuje całokształt problematyki wycieczek szkolnych. Wspomniane akty normatywne poprzez nadanie ogniwom i działaczom PTTK określonego przywileju (przewodnikom, przodownikom i instruktorom krajoznawstwa) uwypuklają rolę i znaczenie działalności Towarzystwa.

wspólna konferencja. Dokonano na niej podsumowania dotychczasowych wyników współdziałania oraz potwierdzono zasady współpracy na najbliższy okres.

Związek zawodowy	Koła Zakład. PTTK	Liczba członków
1. Budowlanych	394	14 606
2. Chemików	279	15 658
3. Energetyków	125	5 210
4. Górników	228	21 985
5. Handlu i Spółdz.	325	9 721
6. Hutników	162	11 494
7. Kolejarzy	227	9 140
8. Książki, Prasy i Radia	46	1 505
9. Kultury i Sztuki	60	2 250
10. Leśnych i Przem. Drzewn.	91	3 014
11. Łączności	62	2 014
12. Marynarzy i portowców	44	1 570
13. Metalowców	592	35 978
14. Nauczycielstwa	211	8 529
15. Państwowych i Społ.	483	17 449
16. Poligrafów	36	1 117
17. Przem. Spoż. i Cukr.	147	4 697
18. Przem. Włókn. i Odzież.	233	11 244
19. Rolnych	140	4 109
20. Służby Zdrowia	262	9 682
21. Transport. i Drogow.	125	4 201
22. Spółdzielczości Pracy	179	5 726
23. Gospodarki Komunalnej i Przem. Terenowego	137	5 543
R a z e m :	4 588	205 619

DLA ROZWOJU TURYSTYKI W ZAKŁADACH PRACY

Lata 1968—69 przyniosły nowe efekty w rozwoju turystyki organizowanej wśród pracujących i ich rodzin. W 694 zakładach pracy utworzono nowe koła PTTK. Liczba członków Towarzystwa w zakładowych ogniwach PTTK zwiększyła się o blisko 40 tys. osób. Interesujący jest stan kół zakładowych i członków tych kół w podziale na poszczególne związki branżowe, osiągnięty pod koniec 1969 r.

Stosunkowo wysoki stopień zorganizowania pracowników poszczególnych zakładów pracy oraz udoskonalenia i polepszenia programowania wycieczek zakładowych jest wynikiem współdziałania PTTK ze związkami zawodowymi. Model tej współpracy kształtował się w praktyce od 1955 r., kiedy to PTTK — decyzją władz związkowych — uznane zostało za organizację uprawnioną do rozwijania turystyki w zakładach pracy. Aktualny kształt i zasady współdziałania opracowano na kolejnych dorocznych konferencjach działaczy związków zawodowych, ZMS, PTTK i TKKF w Tardzie. W 1969 r. odbyła się już piąta

Szczególną uwagę zwrócono na:

— konsekwentną realizację zasady, iż działalność koła zakładowego prowadzona jest w interesie i dla zaspokojenia potrzeb całej załogi zakładu pracy w dziedzinie krajoznawstwa i turystyki;

— konieczność organizowania w zakładach pracy dorocznych konferencji aktywności sportowego i turystycznego dla dokonania oceny minionego okresu oraz celem ustalenia zamierzeń rocznych, podziału zadań i środków zakładowych;

— konsekwentne wprowadzanie w życie założenia, iż koła PTTK spełniają w zakładach pracy funkcje komisji d/s turystyki rady zakładowej.

Postulowano także konieczność określenia uprawnień koła względnie (Oddziału) zakładowego PTTK w zakresie korzystania ze środków związków zawodowych i funduszy zakładowych oraz sprecyzowania uprawnień ogniw zakładowych PTTK w zakresie posiadania i dysponowania bazą i sprzętem turystycznym stanowiącym własność zakładu pracy.

Konferencja w Tardzie, odbyta we wrześniu 1968 r. przyjęła opracowany przez PTTK program udziału społecznego ruchu krajoznawczo-turystycznego w obchodach 25-lecia PRL.

Natomiast w 1969 r. uczestnicy konferencji w Tardzie przyjęli wspólny program imprez związanych ze 100-leciem urodzin W. Lenina oraz program udziału w obchodach 25-lecia powrotu Ziemi Zachodnich i Północnych do Polski.

ROZWÓJ ORGANIZACYJNY

Stan członków oraz dane liczbowe sieci kół i oddziałów PTTK, osiągnięte w latach 1968—69 przedstawia poniższa tabela:

Łączny przyrost członków PTTK w latach 1968—69 wyniósł 21,6% w stosunku do stanu w 1967 r. Ten sam wskaźnik dotyczący przyrostu członków PTTK w kołach zakładowych wynosi 24,1%. Wskaźnik przyrostu kół PTTK ogółem równa się 22,6%, natomiast kół zakładowych około 18%. Wynika stąd, że tempo przyrostu członków PTTK w kołach zakładowych jest wyższe, a jednocześnie wzrost liczby kół zakładowych następuje wolniej niż ogólny przyrost kół. Różnice te są niewielkie, niemniej jednak wskazują, że przeciętne koło zakładowe zwiększa swój stan poprzez przyjmowanie nowych członków, zaś inne koła np. terenowe przeciętnie zmniejszają swój stan organizacyjny.

Lp.	Okręg	Rok	Członkowie		Oddziały		Koła	
			Ogółem	w tym w kołach zakł.	Ogółem	w tym zakładowe	Ogółem	w tym zakładowe
1.	Białystok	1969	9 747	4 039	21	7	191	132
		1968	9 068	3 778	21	7	172	114
2.	Bydgoszcz	1969	17 012	8 379	22	2	301	186
		1968	12 644	6 061	21	1	243	153
3.	Gdańsk	1969	19 748	7 318	19	2	368	219
		1968	18 104	7 217	19	2	349	219
4.	Katowice	1969	65 740	45 148	22	5	903	713
		1968	58 115	38 848	26	5	824	662
5.	Kielce	1969	9 999	4 581	19	1	153	65
		1968	8 500	3 259	18	1	155	64
6.	Koszalin	1969	9 523	3 547	15	—	244	112
		1968	6 968	2 628	15	—	191	92
7.	Kraków	1969	38 341	21 769	34	7	721	528
		1968	37 268	21 169	33	7	680	511
8.	Lublin	1969	15 446	7 675	20	4	267	152
		1968	13 576	6 227	18	4	231	134
9.	Łódź	1969	26 204	14 741	29	3	423	313
		1968	25 710	14 670	29	3	397	299
10.	Olsztyn	1969	10 510	3 466	15	1	262	145
		1968	8 325	2 494	13	—	184	97
11.	Opole	1969	13 971	7 970	12	8	320	205
		1968	12 688	6 170	18	8	285	178
12.	Poznań	1969	25 510	12 252	37	5	434	273
		1968	23 216	11 235	37	5	397	255
13.	Rzeszów	1969	16 088	9 257	94	5	349	237
		1968	13 923	7 404	23	5	315	216
14.	Szczecin	1969	14 258	6 197	20	3	282	182
		1968	13 730	5 474	19	2	224	150
15.	Warszawa	1969	44 483	19 098	17	11	518	385
		1968	45 435	21 674	17	11	528	398
16.	Mazowsze	1969	17 640	7 243	37	8	306	150
		1968	15 783	6 558	35	8	260	146
17.	Wrocław	1969	33 840	16 766	30	2	672	438
		1968	30 778	13 776	29	2	590	384
18.	Zielona Góra	1969	13 038	6 173	18	3	320	155
		1968	15 774	9 404	18	2	340	200
Ogółem		1969	401 098	205 619	425	77	7 034	4 588
		1968	369 622	188 046	411	73	6 355	4 272
		1967	331 630	166 084	380	65	5 731	3 894
Różnica		1968—1967	37 992	21 962	31	8	634	378
		1969—1968	31 376	17 563	14	4	669	316
		1969—1967	69 468	39 535	45	12	1 303	694

W okresie 1968 r. największy przyrost członków osiągnięto w okręgach: warszawskim (6479), katowickim (4678), bydgoskim (3710), zielonogórskim (3643), mazowieckim (2775). Stosunkowo najniższy przyrost liczby członków zanotowano w województwie szczecińskim (272), białostockim (840), opolskim (912). Jedyny przypadek zmniejszenia liczby członków wystąpił w województwie lubelskim.

W 1969 r. nastąpił największy wzrost ilościowy stanu organizacyjnego w województwie katowickim, gdzie przybyło 7625 osób. Największy przyrost członków PTTK osiągnęły okręgi: bydgoski (4368), wrocławski (3062), koszaliński (2555), poznański (2294), olsztyński (2185) i rzeszowski (2165). Natomiast poważny dorobek okręgów: warszawskiego i zielonogórskiego osiągnęły w 1968 r. został w 1969 r. niestety stracony. Warszawa utraciła 952 członków, a okręg zielonogórski aż 2736 członków. Zaktywizowały się dość skutecznie okręgi: koszaliński, olsztyński oraz lubelski, w którym w ciągu 1969 r. przybyło 1857 członków PTTK.

Przodującymi okręgami w rozwoju sieci kół zarówno w 1968, jak i w 1969 r. okazały się okręgi: wrocławski (odpowiednio 75 i 82 koła) i katowicki (74 i 79 kół).

Barczo pozytywne wyniki osiągnięto w dziedzinie włączenia do działalności w PTTK młodzieży szkolnej, zrzeszonej w szkolnych kołach krajoznawczo-turystycznych i drużynach ZHP. W tej formie zrzeszono w PTTK w końcu 1969 r. ponad 152 tys. młodzieży skupionej w 3141 SKKT i 331 drużynach ZHP. W okresie lat 1968—69 wstąpiło do PTTK 697 SKKT i 207 drużyn ZHP. Oznacza to, że w ciągu dwóch lat przybyło w naszym Towarzystwie prawie dwa razy tyle drużyn ZHP ile osiągnięto przez wiele lat pracy do 1967 r. włącznie. Dla pełnego zobrazowania stanu zorganizowania młodzieży w PTTK należy do liczby 152 tys. młodzieży zrzeszonej zbiorowo dodać 41 802 członków 896 szkolnych kół PTTK oraz 15 477 członków 114 kół akademickich. Daje to łącznie blisko 210 tys. młodzieży zrzeszonej zbiorowo i indywidualnie w PTTK.

W działalności Towarzystwa, zwłaszcza w rozwoju krajoznawstwa, opieki nad zabytkami, ochrony przyrody, turystyki kwalifikowanej — podstawową rolę spełniają statutowe komisje społeczne zarządów oddziałów, okręgów i Zarządu Głównego. Stan tych komisji oraz klubów specjalistycznych przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	1967	1968	1969	Różnica		
				1968-67	1969-68	1969-67
Komisje	2 079	2 129	2 248	50	119	169
Kluby	449	528	575	79	47	126
Członkowie	25 198	29 696	32 662	4 498	2 966	7 464

Biorąc pod uwagę liczbę istniejących 444 zarządów (425 oddziałów, 18 okręgów i ZG PTTK), przy których działają komisje, stwierdzamy że na jeden zarząd przypada średnio 5 komisji.

Najbardziej rozwiniętą sieć organizacyjną posiadają komisje: turystyki pieszej (265), krajoznawcza (235), młodzieżowa (201), turystyki motorowej (198), opieki nad zabytkami (193), ochrony przyrody (185) i turystyki górskiej (181). Dalsze miejsca zajmują komisje: turystyki kajakowej (171), narciarskiej (147), kolarskiej (142), kół zakładowych (93), turystyki żeglarskiej (82), podwodnej (27) i speleologii (12). Sieć pozostałych komisji problemowych jak historyczna, propagandy, przewodnicka itp. liczy łącznie 116 komisji.

W Towarzystwie istnieje 575 klubów zrzeszających 32 622 członków. Poważną część klubów (255 klubów z 15 636 członkami) działa na prawach kół. Najbardziej rozwinięta sieć klubów istnieje w dyscyplinach turystyki kwalifikowanej: pieszej — 100 klubów z 4861 członkami, motorowej — 97 klubów z 4867 członkami, żeglarskiej — 51 klubów z 3204 członkami i górskiej z 50 klubami i 4123 członkami.

DZIAŁALNOŚĆ SZKOLENIOWA I STAN KADR TURYSTYCZNYCH PTTK

W 1968 i 1969 r., podobnie jak w latach ubiegłych, PTTK prowadziło szeroko rozwiniętą działalność szkoleniową. Ogólne wyniki tej działalności są następujące:

	1967	kursów	810	osób szkolonych	24 959
1968	"	"	980	"	28 552
1969	"	"	1 099	"	34 206
wzrost: 1968—67	"	"	170	"	3 593
1969—68	"	"	119	"	5 654
1969—67	"	"	289	"	9 247

Liczy powyższe obejmują zarówno szkolenie kadr działaczy PTTK, jak również podstawowe szkolenie krajoznawczo-turystyczne młodych aktywistów.

Szkolenie prowadzone jest w znacznej mierze w ramach akcji wczasów PTTK, w formie obozów — kursów narciarskich, szkółek kajakowych i żeglarskich.

W 1969 r. szkoleniem i doszkalananiem kadry działaczy objęto:

— 9595 organizatorów turystyki (w tym: 4022 w zakładach pracy, 3522 w środowisku młodzieżowym i 2062 w wojsku);

— 2873 przodowników turystyki kwalifikowanej (w tym: 797 pieszej, 458 górskiej, 245 narciarskiej, 191 kolarskiej, 351 motorowej, 284 kajakowej, 567 żeglarskiej);

— 237 instruktorów (w tym: 18 krajoznawstwa, 79 narciarstwa, 72 speleologii, 68 turystyki podwodnej);

— 2279 przewodników turystycznych (w tym: 977 terenowych, 533 górskich, 434 miejskich i 335 zakładowych);

— 679 społecznych opiekunów nad zabytkami i 547 strażników ochrony przyrody.

W latach 1968—69, zgodnie z uchwałą VII Walnego Zjazdu PTTK, przeprowadzono akcję szkolenia prezesów oddziałów PTTK. Doszkalaniam zawodowym objęto 1200 pracowników PTTK.

Podjęto i przeprowadzono prace nad doszkalanieniem form i metod szkolenia kadr turystycznych. Przede wszystkim dokonano analizy efektywności szkolenia kadr turystycznych w latach 1965—68. Analizą objęto szkolenie czterech podstawowych rodzajów kadr i stwierdzono, że w latach 1965—68 przeszkolono 47 059 osób, w tym na funkcje organizatorów turystyki — 30 798 osób, przodowników turystyki kwalifikowanej — 8358 osób, instruktorów — 991 osób oraz przewodników turystycznych 6912 aktywistów. Przyrost kadry turystycznej (liczba osób, które uzyskały pełne uprawnienia i podjęły działalność) w tym okresie wyniósł 26 074 osoby. Stanowi to jedynie 55,4% w stosunku do ilości przeszkolonych. Stosunkowo największą efektywność osiągnięto w szkoleniu przewodników — 65,2%, najniższą natomiast w szkoleniu przodowników turystyki kwalifikowanej — 40,1%. Wyniki te świadczą, że zbyt mała ilość przeszkolonych pracuje aktywnie w Towarzystwie. Biorąc nawet pod uwagę fakt, że pewna liczba kursów jest organizowana w celu doszkalaniania aktywów (co oczywiście nie powoduje zwiększenia liczby działaczy), osiągnięte efekty szkolenia nie są zadowalające. O tym, że istnieją możliwości uzyskiwania lepszych rezultatów świadczą wyniki analizy tego samego zagadnienia w niektórych

okręgach. Najlepsze wyniki w tym zakresie posiadają okręgi: zielonogórski — 89,7%, lubelski — 85,5%, mazowiecki — 83,4%, rzeszowski — 81,7% i szczeciński — 80,9%. Najniższe efekty uzyskały okręgi: gdański — 39,2% i białostocki — 41,5%.

Na podstawie przeprowadzonej analizy Plenum ZG PTTK, obradujące w dniu 25.VI.1969 r. podjęło uchwałę w sprawie dalszego udoskonalania form i metod szkolenia kadr turystycznych. Uchwała Zarządu Głównego sprecyzowała kierunki działalności w tym zakresie i wskazała środki dla podniesienia efektywności i poziomu szkolenia.

Uchwała Plenum ZG PTTK zaaprobowała zamierzenia Prezydium w dziedzinie szkolenia kadr dotyczące opracowania jednolitych obowiązkowych programów kursów szkoleniowych, opracowania do tych programów konspektów wykładów i skryptów szkoleniowych. Plenum ZG postuluwało zapoczątkowanie szkolenia wykładowców w zakresie poszczególnych przedmiotów wykładanych na kursach oraz metodyki prowadzenia wykładów i zajęć.

Rezultatem rozwijającej się akcji szkoleniowej jest znaczna liczba działaczy Towarzystwa. W końcu 1969 r. w PTTK pracowało 64 190 osób legitymujących się uprawnieniami działaczy w poszczególnych specjalnościach. Są to przodownicy i instruktorzy turystyki kwalifikowanej w liczbie 9093 osób; instruktorzy krajoznawstwa — 83 osób; organizatorzy turystyki — 35 740 osób; przewodnicy turystyczni — 9040 osób; opiekunowie społeczni nad zabytkami — 4975 osób; opiekunowie przyrody i strażnicy ochrony przyrody — 4951 osób, ratownicy GOPR — 878 osób.

PROBLEMATYKA I DZIAŁALNOŚĆ KRAJOZNAWCZA

Działalność krajoznawcza Towarzystwa w latach 1968—69, zwłaszcza po VII Walnym Zjeździe PTTK, została znacznie zintensyfikowana i uległa istotnym przeobrażeniom. Obchody 25-lecia Ludowego Wojska Polskiego w 1968 r. wniosły do problematyki krajoznawstwa bogactwo treści poznawczych związanych z historią oręża polskiego, zwłaszcza zaś walk w okresie II wojny światowej.

V Zjazd PZPR i 25-lecie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej skierowały uwagę krajoznawców na problematykę współczesności i jej znaczenie w pracy wychowawczej wśród turystów, a przede wszystkim wśród młodzieży biorącej udział w ruchu turystycznym.

Tematyka współczesności dominowała na Krajowej Naradzie Aktywu Krajoznawczego, odbytej w listopadzie 1968 r. w Łańcucie. Istotnym momentem aktywizującym działalność krajoznawczą była decyzja Zarządu Głównego w sprawie zorganizowania w 1970 r. Ogólnopolskiej Rady Krajoznawczej. W 1969 r. przeprowadzono szeroko zakrojoną kampanię przygotowawczą do Rady. Zagadnieniem krajoznawstwa i jego roli w turystyce i w procesie wychowania społeczeństwa zainteresowano nie tylko środowiska działaczy PTTK ale także naukowców i stowarzyszenia regionalne oraz organizacje i instytucje zainteresowane rozwojem turystyki.

Dla nadania jak najszerszego zasięgu kampanii przygotowawczej i włączenia do niej największej liczby zainteresowanych zorganizowano pięć terenowych sejmików krajoznawczych poświęconych z góry określonej wybranej dziedzinie krajoznawstwa:

— 15—16 czerwca 1969 r. w Kielcach na temat „Krajoznawstwo w aktywizacji społecznej i kulturalnej regionu”;

— 11—12 października 1969 r. w Lublinie poświęcony omówieniu „Funkcji krajoznawstwa i turystyki w środowisku wiejskim”;

— 26—27 października 1969 r. w Gdańsku, który obradował nad zagadnieniem „Regionalizmu w krajoznawstwie”;

— 22—23 listopada 1969 r. w Tarnowie, który skoncentrował się na problematyce krajoznawstwa wśród młodzieży, zwłaszcza młodzieży szkolnej (efektem obrad tego sejmiku było m. in. opracowanie „Karty młodego krajoznawcy”);

— 30—31 listopada 1969 r. we Wrocławiu — z tematyką „Rola krajoznawstwa w turystyce kwalifikowanej”.

Do dorobku omawianego okresu należy także ustanowienie funkcji instruktora krajoznawstwa, opracowanie zasad i programu szkolenia kandydatów oraz regulaminu określającego prawa i obowiązki instruktorów.

Znaczne są osiągnięcia PTTK w działalności odczytowej. Wyniki akcji odczytowej przedstawiają się następująco:

1967	prelekcji 6 353	stuchaczy 232 785
1968	prelekcji 9 068	stuchaczy 405 360
1969	prelekcji 10 902	stuchaczy 430 644
1968—67	prelekcji 2 715	stuchaczy 172 575
1969—68	prelekcji 1 834	stuchaczy 25 284
1969—67	prelekcji 4 549	stuchaczy 197 859

Istotny postęp osiągnięty został także w rozszerzeniu sieci poradni krajoznawczych i punktów informacji turystycznej.

1967	poradnie i punkty „IT” 680	osób obsłużonych 805 000
1968	poradnie i punkty „IT” 891	osób obsłużonych 1 100 000
1969	poradnie i punkty „IT” 882	osób obsłużonych 1 680 000
1968—67	poradnie i punkty „IT” 211	osób obsłużonych 295 000
1969—68	poradnie i punkty „IT” 9	osób obsłużonych 580 000
1969—67	poradnie i punkty „IT” 202	osób obsłużonych 775 000

Interesującą imprezą krajoznawczą są doroczne „Dymarki” w Nowej Słupi. Fot. CAF — Wawrzynkiewicz

OPIEKA NAD ZABYTKAMI

Działalność w zakresie opieki nad zabytkami w latach 1968—69 przyniosła dalsze rezultaty. Wzrosła liczba opiekunów zabytków osiągając stan 4375 osób. Pod ich opieką znajdowało się 17 510 obiektów zabytkowych. Ponadto istnieje na terenie kraju ponad 1800 zespołów działaczy, które spełniają funkcje zbiorowych opiekunów zabytków. Praca opiekunów cieszy się pełnym poparciem władz terenowych i centralnych.

Dzięki dorocznej dotacji Zarządu Głównego na akcję muzealną (w wysokości około 800 tys. zł) a także wzmoczonej opiece programowo-organizacyjnej ze strony Komisji Opieki nad Zabytkami Zarządu Głównego PTTK usprawniono

pracę muzeów regionalnych PTTK. W latach 1968—69 powstały 4 nowe muzea: w Opocznie, Zbąszyniu, Małkowie i Bronowicach Małych k. Krakowa.

OCHRONA PRZYRODY

Działalność PTTK w dziedzinie ochrony przyrody cechowała wzmożona aktywność popularyzatorska w zakresie krzewienia kultury turystycznej. W tej dziedzinie pracowało blisko 1500 społecznych opiekunów przyrody i 3529 strażników ochrony przyrody. Liczba tych ostatnich wzrosła w 1969 r. o 392 osoby. Działacze ochrony przyrody rozwijając tradycyjne kierunki pracy rozszerzali formy swego działania. Np. w oparciu o znaną ideę strefy ciszy opracowano projekt poszerzenia ustawy o uzdrowiskach o zagadnienia dotyczące walki z hałasem na terenach turystycznych. Powstał także projekt porozumienia PTTK z Zarządem Ochrony Przyrody Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego w sprawie współpracy Towarzystwa z Parkami Narodowymi. Interesujące prace podjęła Podkomisja Zdro-

wia, która zajęła się inwentaryzacją wód żdatnych do picia i do kąpieli na szlakach turystycznych, opracowaniem zasad budowy ścieżek turystycznych w górach oraz przygotowaniem projektu zorganizowania opieki zdrowotnej nad uprawiającymi turystykę kwalifikowaną.

TURYSTYKA KWALIFIKOWANA

W latach 1968—69 nastąpił dalszy rozwój turystyki kwalifikowanej. Rosnąca aktywność działaczy, większa liczba komisji i klubów a także atrakcyjność programów wycieczek i imprez obejmujących nowe trasy i tereny przyniosły znaczne rezultaty.

Rok	Wycieczki	Uczestnicy	Imprezy	Uczestnicy
1967	35 036	716 329	6 091	732 236
1968	36 267	687 753	6 095	606 108
1969	43 541	918 770	7 925	751 176
1968—1967	2 231	28 576	4	126 128
1969—1968	7 274	231 027	1 830	145 068

Wycieczka Klubu „Kampinos” w Puszczy Kampinoskiej. Fot. Z. Szczerkowski

Powyższe zestawienie, w części dotyczące danych z 1967 r. nie odzwierciedla jednak prawidłowych tendencji ruchu turystycznego w obrębie turystyki kwalifikowanej. Aż do 1967 r. występowało zjawisko dublowania danych. W dotychczasowej statystyce ujmowano wycieczki i imprezy dwukrotnie (ogólnie i wg dyscyplin turystycznych). Od 1968 r. zlikwidowano tego typu praktykę na rzecz sumowania wyników jedynie w poszczególnych dziedzinach turystyki kwalifikowanej.

Zestawione w ten sposób wyniki przedstawiają się następująco:

Rodzaj turystyki	Liczba uczestników wycieczek i imprez			Różnica	
	1967	1968	1969	1968—67	1969—68
Piesza	431 353	671 213	926 376	239 860	255 316
Górska	294 425	322 060	391 739	27 635	69 679
Narciarska	62 773	70 098	81 569	7 325	11 471
Kolarska	50 872	64 856	63 983	13 984	873
Motorowa	75 810	103 134	124 748	27 324	21 614
Kajakowa (wspólnie z motorowodną)	40 961	41 237	54 978	276	13 741
Żeglarska	10 067	18 843	20 891	8 676	2 148
Podwodna	1 652	1 705	3 048	53	1 343
Speleologia	1 247	815	2 614	432	1 799
Razem	969 160	1 293 861	1 669 946	324 701	376 085

W 1969 r. w wycieczkach i imprezach turystyki kwalifikowanej wzięło udział 639 tys. uczniów. W porównaniu do lat ubiegłych (1968 — 504 tys., 1967 — 430 tys.) jest to znaczne osiągnięcie, zarówno pod względem liczby osób, jak też procentowego udziału młodzieży szkolnej w ogólnej ilości turystów. W tym zakresie najbardziej interesujące rezultaty obserwuje się w turystyce pieszej, w której na ogólną liczbę 926 tys. uczestników wycieczek aż 443 tys. stanowi młodzież szkolna.

Wśród wielu tysięcy imprez organizowanych w 1968 i 1969 r. wymienić należy:

— centralne rajdy narciarskie: w Beskidzie Wysokim, Żywieckim i Śląskim z zakończeniem w Rajczy, odbyły w 1968 r. i na terenie Karkonoszy z metą w Karpaczu, zorganizowany w 1969 r.,

— centralne rajdy „Szlakami Lenina” w Tatrach, w których wzięło udział

* Poza imprezami związanymi z udziałem PTTK w obchodach 25-lecia Wojska Polskiego, zostały one bowiem już omówione wyżej — przyp. autora.

w 1968 r. ponad 5000 turystów a w 1969 r. ponad 7000 uczestników.

W 1969 r., w roku jubileuszu Polski Ludowej, głównymi imprezami były:

— Centralny Zlot Turystyczny „Szlakami PKWN” z zakończeniem w Chełmie i Lublinie (21—22 lipca 1969) z udziałem 3000 turystów pieszych, kolarskich i motorowych,

— Centralny Zlot Turystyki Kwalifikowanej, zorganizowany w czasie od 21 do 28 września 1969 r. zakończony we Wrocławiu, z udziałem ponad 3000 turystów.

AUTOSTOP

W 1968 r. „Autostop”, jedna z najmłodszych dyscyplin turystycznych obchodziła swój jubileusz. Akcją Autostopu zainicjowała przed 10 laty (1958 r.) redakcja tygodnika „Dookoła świata”. Stworzono wówczas Społeczny Komitet Autostopu a organizację całości akcji i kolportaż książeczek autostopowych powierzono PTTK. Z tej formy wędrowania skorzystało dotychczas ponad 400 tys. młodych ludzi. Dzięki opiece PTTK nad Autostopem nadano prawidłowy kierunek krajoznawczy. Poprzez wprowadzenie wielu warunków regulaminowych udało się osiągnąć cele społecznie użyteczne i wychowawcze, zarówno wśród uczestników jak też kierowców. W 1968 r. w Autostopie wzięło udział blisko 30 tys. turystów. Korzystali oni z uprzejmości 4815 kierowców samochodów ciężarowych, osobowych, furgonów i autobusów. Wśród uczestników znaleźli się także goście zagraniczni w liczbie około 1800 osób, głównie obywatele węgierscy i NRD. W czasie podsumowania akcji 500 kierowców zostało wyróżnionych cennymi nagrodami zakupionymi z wpływów uzyskanych ze sprzedaży książeczek autostopowych.

W 1969 r. Autostop objął zmniejszoną nieco liczbę uczestników i kierowców. W akcji tej wzięło udział 28 510 młodzieży i 4640 kierowców. Zarejestrowano 242 gości zagranicznych korzystających z tej formy podróży po Polsce.

WCZASY TURYSTYCZNE PTTK — FWP

W 1969 r. z akcji wczasów PTTK skorzystało we wszystkich formach ponad 28 500 turystów (w 1968 — 26 tys.), z czego w ziemie, na obozach narciarskich, przebywało 4780 osób (w 1968 r. — około 4 tys.).

W sezonie letnim 1969 r. w szkołkach żeglarskich, kajakowych, na obozach krajoznawczych i zorganizowanych szlakach kajakowych wzięło udział 11 381 osób. (W 1968 r. — ponad 10 tys.)

Z czasów tzw. półświadczeniowych, gwarantujących dla wodniaków sprzęt kajakowy i biwakowy a dla turystów górskich noclegi i częściowo wyżywienie, skorzystało około 5 tys. turystów (w 1968 r. — 3,5 tys.).

Na trasach indywidualnie wytypowanych przez zainteresowanych turystów wędrowało ponad 7200 osób (w 1968 r. — 6,5 tys.) — aktywistów PTTK, którym w ramach akcji czasów, po udokumentowaniu odbycia wędrowki, pokryto część poniesionych kosztów.

OBŚLUGA RUCHU TURYSTYCZNEGO

Ruch turystyczny rejestrowany w skali krajowej przez GKKFiT w 1969 r. określa się liczbą 58 746 tys. (w 1968 — 52 203 tys.) statystycznych uczestników; w tym z turystyki pobytowej skorzystało 8 537 tys. osób (w 1968 r. — 7 866 tys.), z wypoczynku świątecznego 29 600 tys. osób (w 1968 r. — 31 316 tys.) a z różnych form turystyki wędrowniej (wycieczek, rajdów, spływów, zlotów itp.) 20 609 tys. osób (w 1968 r. — 20 020 tys.).

W ogólnych wynikach turystyki wędrowniej PTTK uczestniczyło w 1969 r. ponad 13 200 tys. osób (w 1968 r. — 10 500 tys.), które wzięły udział w wycieczkach i imprezach organizowanych i obsługiwanych przez ogniwa PTTK (łącznie wszystkie formy wycieczek i imprez także turystyki kwalifikowanej).

Wyspecjalizowane komórki obsługi ruchu turystycznego (tzw. ORT-y), których sieć w okresie lat 1968—69 wzrosła z 172 do 193 placówek obsłużyły w 1969 r. łącznie 195 476 wycieczek z ogólnej liczby 9 160 670 uczestników. W 1968 r. — 205 461 wycieczek (8 508 400 osób). Oznacza to, że w 1969 r. nastąpił spadek ogólnej liczby wycieczek przy jednoczesnym wzroście liczby uczestników.

Na uwagę zasługują międzynarodowe zloty przyjaźni, zainicjowane w 1967 r. a organizowane wspólnie przez organizacje turystyczne CSRS, NRD i Polski (co rok na terenie jednego z tych państw). W 1968 r. z okazji 50-lecia niepodległości CSRS zlot odbył się w Libercu w Czechosłowacji. Wzięło w nim udział 300 turystów polskich. Kolejny, trzeci zlot zorganizowany był w 1969 r. w Prossen na

Uczestnicy czasów turystycznych PTTK — FWP przed jedną z wycieczek. Fot. CAF — Okański

terenie NRD pod hasłem 20-lecia Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Uczestniczyło w nim ponad 300 polskich turystów: pieszych, górskich i motorowych.

GÓRSKIE OCHOTNICZE POGOTOWIE RATUNKOWE

GOPR w latach 1968—69 pełniło swą szaczną służbę ratowniczą w oparciu o 62 stacje ratunkowe i 49 punktów ratowniczych, obsługiwanych przez ponad 800 osobową kadrę ratowników. Terenem

działania GOCR objęte były obszary górskie 25 powiatów województw: wrocławskiego, katowickiego, krakowskiego i rzeszowskiego.

W 1969 r. GOCR interweniowało w 5830 wypadkach (w 1968 — 4901), z czego 2313 razy w wypadkach narciarskich (w 1968 — 2411). Zanotowano 19 wypadków śmiertelnych. W 1968 r. góry pochłonęły 31 ofiar, w tym 20 w katastrofie lawinowej-śnieżnej w Białym Jarze w Karkonoszach.

Ważnym wydarzeniem w życiu GOCR był jubileusz 60-lecia tej zasłużonej organizacji. Główne uroczystości odbyły się we wrześniu 1969 r. na terenie Zakopanego, gdzie przed sześćdziesięciu laty, z inicjatywy Mariusza Zaruskiego założono Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe. Na uroczystości przybyli przedstawiciele władz politycznych i państwowych z przewodniczącym GKKFiT Włodzimierzem Reczkiem. Zarząd Główny PTTK reprezentował wiceprezes ZG PTTK Jerzy Przedziecki. Udział wzięli również delegaci organizacji ratownictwa górskiego: Austrii, Czechosłowacji, Bułgarii, NRD i Szwajcarii. Delegacji szwajcarskiej przewodniczył Erich Frideli, prezydent Międzynarodowej Komisji Ratownictwa Górskiego (IKAR), której członkiem jest GOCR-PTTK.

Zwiększył się natomiast zasięg oddziaływania przewodników turystycznych. Świadczą o tym wyniki pracy przewodników w okresie ostatnich 3 lat.

1967 —	wycieczek	109 352	uczestników	4 845 928
1968 —	„	117 602	„	5 403 774
1969 —	„	140 184	„	6 278 243
1968—67	„	8 250	„	557 846
1969—68	„	22 562	„	874 469

Z porównania liczby wycieczek obsługiwanych przez przewodników z ogólną liczbą wycieczek organizowanych przez ORT-wynika, iż ponad 70% wycieczek korzystających z usług kwalifikowanego przewodnika miało zapewniony prawidłowy program krajoznawczy. Jest to także rezultat systematycznego wzrostu liczbowego a także podniesienia aktywności kadry przewodnickiej. W końcu 1969 r. w PTTK było zorganizowanych 9030 przewodników posiadających 10 401 uprawnień (jedna osoba może posiadać więcej niż jedno uprawnienie np. przewod-

nika miejskiego i terenowego). Stan przewodników powiększył się w stosunku do 1968 r. o 1006 osób i o 1215 uprawnień. W podziale wg uprawnień: 2580 osób posiadało uprawnienia przewodnika miejskiego, 4398 osób — terenowego, 1897 osób — górskiego i 1526 osób przewodnika zakładowego.

W podziale wg klas

w klasie I	— 973 osoby
w klasie II	— 1555 osób
w klasie III	— 7873 osoby

1424 przewodników posiada uprawnienia do prowadzenia wycieczek zagranicznych w następujących językach obcych: 221 osób — w języku angielskim, 172 osoby — w języku francuskim, 518 osób — w języku niemieckim, 381 osób — w języku rosyjskim, 132 osoby — w innych językach. Przewodnicy zorganizowani są w 196 kołach przewodnickich istniejących przy Oddziałach PTTK.

Organizację i obsługę turystyki zagranicznej prowadzoną przez Biuro Turystyki Zagranicznej PTTK przy współpracy biur ORT ilustrują poniższe tabele.

TURYSTYKA PRZYJAZDOWA GRUPOWA

Wyszczególnienie	1969	1968
NRD	6 018	5 573
ZSRR	1 166	986
WRL	750	1 248
BRL	440	228
CSRS	—	666
KK	333	1 310
Razem	8 707	10 011

TURYSTYKA WYJAZDOWA GRUPOWA

Wyszczególnienie	1969	1968
NRD	9 571	7 814
ZSRR	3 294	3 112
BRL	1 948	1 877
WRL	610	388
RRS	855	1 229
CSRS	66	28
KK	965	932
Razem	17 219	15 330

w tym:

— wycieczki środowiskowe	6 976	7 844
— wycieczki krajoznawcze	7 005	5 278
— wycieczki pobytowe	2 925	2 064
— wycieczki kwalifikowane	313	144

Z powyższych danych wynika, że nastąpiło zmniejszenie obsłużonych turystów w grupie wycieczek środowiskowych, na korzyść wzrostu ilości turystów w wyjazdach na wycieczki krajoznawcze i kwalifikowane.

TURYSTYKA INDYWIDUALNA

W 1969 r. w ramach wyjazdów indywidualnych wprowadzono nową formę wyjazdów do Bułgarii. BTZ PTTK w współpracy z kierownictwami dużych zakładów pracy zorganizowało campingi nad Morzem Czarnym. Z tej formy skorzystało ogółem 4500 osób.

Ogólne wyniki w zakresie turystyki indywidualnej obrazuje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Przyjazdy		Wyjazdy	
	1969	1968	1969	1968
BRL	—	—	7477	4746
WRŁ	1585	1833	5379	5333
Jugosławia	—	—	980	1273
Razem	1585	1833	13 836	11 352
CSRS — konwencja	1418	1589	21 539	18 834

BAZA TURYSTYCZNA PTTK

W końcu 1969 r. baza turystyczna PTTK składała się z 753 obiektów dysponujących 36 057 miejscami noclegowymi. W stosunku do stanu posiadania w 1968 r. przybyło 38 obiektów z 679 miejscami noclegowymi. Wzrost ten jest wynikiem zagospodarowania nowych stacji turystycznych. W 1969 r. w bazie PTTK udzielono 3 956 500 (w 1968 r. — 3 792 800) noclegów.

Widok Polskich Tatr z Głodówki podziwia grupa turystów ze Słowacji. Fot. CAF — Olszewski